

Порівняння текстів з оманливою та
правдивою інформацією

Навіщо вчитись, якщо все можна знайти в Інтернеті?

Правда чи омана?

- ▶ Ростуть біля криниці дві берези. Опустили зелене віття. Розчісує їм коси вітер. Радують веселою пісенькою птахи. Тихо шепоче листя берізок. Це вони про щось безтурботно розмовляють.
- ▶ Однієї ночі стало холодно. На траві заблищали білі цяточки льоду. Прийшла до беріз осінь. Принесла їм золоті стрічки. Зійшло сонечко, розтопило цяточки льоду. Подивилося сонце на берези та не впізнало їх. У зелених косах – золоті стрічки.

Правда чи омана?

- ▶ Мурашки – наші друзі. Вони роблять родючішим ґрунт, разносять на далекі відстані й розсівають насіння корисних рослин. А ще воюють з різними шкідниками лісу, саду, городу. У мурашнику панує злагода, і кожен знає своє діло. Є мурахи-будівельники, є носії і солдати, є розвідники й фуражисти, що заготовляють для всіх їжу... Хто руйнує мурашники й кривдить мурашок, той – ворог природи.

Правда чи омана?

Факти та судження

- ▶ **Факт** – це твердження, правдивість якого доведена.
  - ▶ **Судження** – це особиста думка людини, яку можна підтвердити або спростувати.
-
- ▶ Найвища гора України – Говерла
  - ▶ На Говерлу складно піднятись
  - ▶ Влітку зазвичай тепло і сонячно
  - ▶ Влітку зазвичай весело і цікаво
  - ▶ Земля – третя планета від Сонця
  - ▶ Всім потрібен друг

5 запитань до тексту, щоб визначити його правдивість

- ▶ 1) Хто це написав?
  - ▶ якщо невідомо - то це підозріло
- ▶ 2) Які підтвердження наводяться?
  - ▶ якщо це неоднозначне питання - має бути кілька джерел
- ▶ 3) Коли це опубліковано?
  - ▶ якщо це останні новини - то варто це перевірити
- ▶ 4) Де це опубліковано?
  - ▶ повідомлення ЗМІ з перевіреною репутацією більш надійні
- ▶ 5) Які відчуття це провокує?
  - ▶ фейкові новини провокують сильні емоції

Вправа 1

 10 хв.

 дослідження-розпізнавання.

Учитель пропонує прослухати два тексти і знайти в них відмінності.

Текст 1

На небі з'явилася хмара. Потім вона почала збільшуватися.

Піднявся вітер, заgrimів грім і по дахах будинків застукали краплі дощу. Люди швидко перебігали вулицею і зникали в під'їздах будинків.

Текст 2

Зненацька на насупленому небі з'явилася страшна чорна хмара. Потім дуже швидко вона почала збільшуватися.

Піднявся пронизливий вітер, заgrimів загрозливо грім і по дахах будинків застукали величезні краплі дощу. Налякані люди швидко перебігали вулицею і, немов привиди, зникали в темних під'їздах будинків.

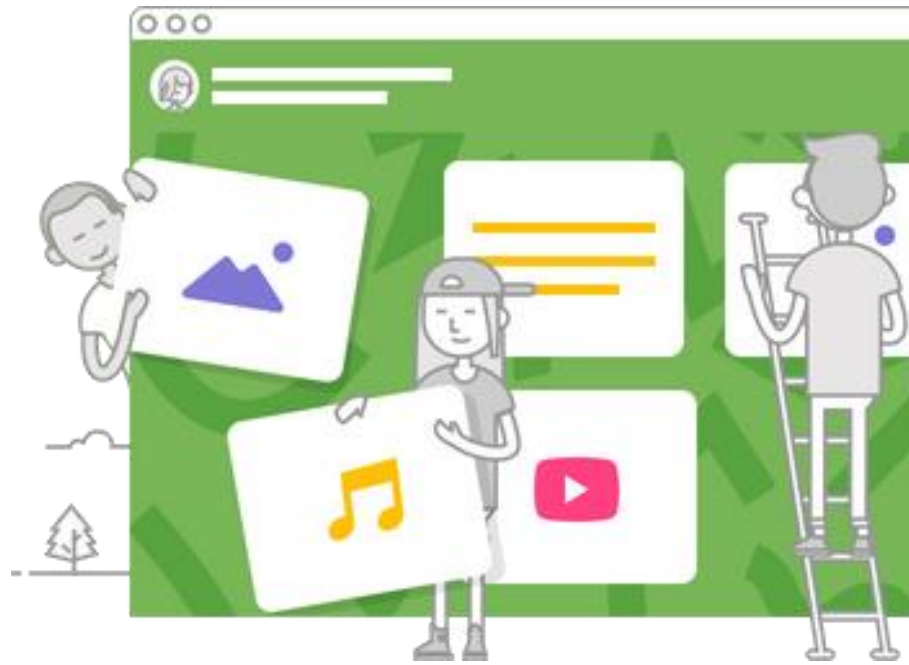
Діти аналізують тексти, говорячи, що перший нейтрально описує початок дощу, а в другому за допомогою прикметників та порівнянь автор передає неспокій, страх перед негодою. Вчитель проводить аналіз тексту за допомогою питань:

- Яке ставлення автора до дощу?
- Які слова він використав для формування негативного нашого сприйняття цього явища природи? (насуплене небо, страшна чорна, налякані, немов привиди, темних).

Далі вчитель підбиває підсумок і знайомить із поняттями «факт» і «думка або судження».

Факт - подія, що дійсно відбулася. Ставлення людини до події - судження, думка про неї. Саме судження автора впливають на свідомість споживача. Переглядаючи або читаючи про якусь подію, людина не аналізує інформацію, а сприймає на емоційному рівні, тому дуже легко, маніпулюючи її свідомістю, нав'язати власне бачення і сприйняття інформації.

-
- ▶ Написати цікавинку правдиву і неправдиву
  - ▶ Розмістити на стіні (стікери чи padlet / linoit / flinga)
  - ▶ Визначити разом, де правда, а де - омана

Вправа 2. «Довіряй, але перевіряй»

🕒 5-15 хв.

⚙️ рольова гра з інтерактивним обговоренням.

Учитель пропонує учням усно скласти речення про будь-яку подію зі свого життя (наприклад: вчора мама купила мені морозиво. Або: ми з татком у неділю їздили на велосипедах на рибалку). Протягом 2 хвилин діти ходять по класу і спілкуються одне з одним, передаючи інформацію про свою подію. Через 2 хвилини займають свої місця і на аркуші паперу записують одне речення, яке почули від однокласників (будь-яке на бажання). Але є певна умова:

- учні з першого ряду передають інформацію достовірно;
- учні з другого ряду змінюють автора інформації;
- учні з третього ряду змінюють якусь частинку інформації (час, подію, учасника, місце тощо).

Далі вчитель пропонує предмет, який буде символізувати інтернетмережу (капелюх, коробку, кошика тощо). Діти «розміщують інформацію в інтернетмережі» - складають свої листочки в коробку.

Дальший етап - діти перетворюються на інтернеткористувачів. Вони «завантажують інформацію» - дістають будь-який листочок з коробки.

❓ По черзі зачитують запис з листочка і відповідають на питання (можна розмістити або записати на дошці):

- Віриш чи не віриш цій інформації?
- Які почуття викликає ця інформація (позитивні чи негативні)?
- Які дії хочеться вчинити після отримання цієї інформації (посваритися, помиритися, посперечатися, посміятися, розпитати тощо)?
- Як дізнатися, правдива інформація у вас чи спотворена?
- До яких наслідків можуть привести ваші дії?

Якщо дітей в класі багато, можна домовитися читати не всі листочки.

❗ Діти, дістаючи листочки з «інтернету» (коробки), вже розуміють, що інформація може бути правдивою або спотвореною. І вже при ознайомленні з текстом намагаються це зрозуміти. Якщо вони сумніваються, то мають право перепитати в «автора», чи це дійсно так. Це важливе вміння (сумніватися, перевіряти, перепитувати, шукати істину) необхідно сформулювати в дітей так, щоб вони користувалися ним не тільки під час гри, а й у різних життєвих ситуаціях.